

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

જ્ઞાનચંદ કપૂર (મૃત) તેમના વારસદારો દ્વારા.

વિરુદ્ધ

રવિન્દ્ર મોહન કપૂર અને અન્ય.

૩ ડિસેમ્બર, ૧૯૮૬

[રંગનાથ મિશ્રા અને જી. એલ. ઓઝા, જસ્ટિસ]

પાર્ટીશન એક્ટ, ૧૯૮૩-દાવો.સમાધાન પર આધારિત ચુકાદાના આધારે ઘર-પરિવારના સમાધાનના વિભાજન માટે-દાવામાં વાદીને કોઈ હિસ્સો આપવામાં આવ્યો નથી-વાદી મિલકતમાં ભાગ લેવાનો હકદાર નથી.

ચંદર મોહને વિવાદિત મકાન (**home in dispute**) જ્ઞાન ચંદની તરફેણમાં દાન (**gift**) તરીકે આપેલ હતું, પરંતુ ત્યારબાદ તેણે સદરહુ દાન રદ કરાવવા માટે દાવો દાખલ કરેલ. આ દાવો *લવાઈ* (**arbitrator**) ને સોંપવામાં (**refer**) આવ્યો, જેણે પોતાનો ચુકાદો (**award**) આપ્યો. નામદાર કોર્ટ દ્વારા આ ચુકાદો સ્વીકારવામાં આવ્યો અને તદનુસાર હુકમનામું પસાર કરવામાં આવ્યું. આ હુકમનામા હેઠળ ચંદર મોહનને પોતાના

જીવનકાળ દરમિયાન મકાનનો ભોગવટાનો અધિકાર (**right of enjoyment**) પ્રાપ્ત થયો. જ્ઞાન ચંદ અને ચંદર મોહનના બીજા ભાઈ મોહિન્દર મોહનના પુત્રો, એ સર્વેને સંયુક્ત રીતે પ્રત્યેકને એક-તૃતીયાંશ હિસ્સો (**one-third share**) પ્રાપ્ત થયો. બાકીનો એક-તૃતીયાંશ હિસ્સો ચંદર મોહનની પુત્રીને આજીવન હિત (**life interest**) સાથે મળ્યો, અને તેણીના અવસાન પછી, તે હિસ્સો તેણીના પુત્રને સંપૂર્ણ માલિકી હક્ક (**absolutely**) સાથે વારસામાં મળનાર ઠર્યો.

બાકીનો એક તૃતીયાંશ હિસ્સો ચંદર મોહનની પુત્રીને આજીવન વ્યાજ સાથે અને તેના પછી સંપૂર્ણપણે તેના પુત્રને આપવામાં આવ્યો હતો.

બાદમાં મહિન્દર મોહનના ત્રણ પુત્રોએ મુકદ્દમો દાખલ કરીને વિશેષ માંગણી કરી હતી વિવાદિત મકાનમાં તેમના એક તૃતીયાંશ હિસ્સાનો કબજો.છેવટે, ઉચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો કે તેઓ મિલકતમાં હિસ્સો મેળવવા માટે હકદાર નથી.

ચંદર મોહનની વિધવા (**widow**) તથા પુત્ર (**son**) એ મિલકતમાં બે-તૃતીયાંશ હિસ્સા (**two-third shares**) નો દાવો કરી તથા તેના વહેંચણી (**partition**) માટે દાવો દાખલ કરેલ. નામદાર ટ્રાયલ કોર્ટે આ દાવો નામંજૂર કરીને ઠરાવ્યું કે લવાદનો ચુકાદો (**award**) રદબાતલ (**void**) છે અને મૂળ દાન (**gift**) અમલી (**operative**) રહે છે; અને સદરહુ દાન ખત હેઠળ તેઓને કોઈ હિસ્સો આપવામાં આવેલ ન હોઈ, તેઓને વહેંચણી માટે દાવો કરવાનો કોઈ અધિકાર (**right to sue**) નથી. પરંતુ અપીલમાં, નામદાર હાઈકોર્ટે નિષ્કર્ષ (**found**) કાઢ્યો કે તેઓને એક-તૃતીયાંશ હિસ્સો (**one-third**

share) મળે છે, અને તે હદ સુધી તેઓના દાવા (**claim**)ને મંજૂર કરી હુકમનામું (**decree**) પસાર કરેલ.

જ્ઞાનચંદ કપૂરની અપીલને મંજૂરી આપવી (પ્રતિવાદી નં.૧),

ઠેરવ્યું: ૧. નામદાર હાઈકોર્ટે વાદીઓને મિલકતમાં હિસ્સો હોવાનું ઠરાવવામાં ભૂલ કરી હતી. મૂળ પ્રથમ મુકદ્દમામાં જ (**in the very first litigation itself**), પસાર થયેલ હુકમનામું — જે સમાધાન (**compromise**) ઉપર આધારિત લવાદના ચુકાદા (**award**) ના આધારે થયેલ હતું — તે કૌટુંબિક સમાધાન (**family settlement**) ના સ્વરૂપનું (**in the nature of**) હતું. તે હુકમનામાને અને મકાનના વિષયવસ્તુ (**subject matter**) સંબંધી હક્ક-માલિકી (**title**) ઊભી કરનાર દાન (**gift**) ને — એકબીજાથી અલગ અલગ (**separate from one another**) ઠરાવવાનું કોઈ વાજબી કારણ (**justification**) હતું જ નહીં; એ જ રીતે, નામદાર ટ્રાયલ કોર્ટનો એવો અભિગમ પણ એટલો જ ભ્રામક (**equally fallacious**) હતો કે — સમાધાન, લવાદનો ચુકાદો તથા તેના આધારે પસાર થયેલ હુકમનામું હોવા છતાં પણ — સદરહુ દાન રદ (**set aside**) કરાવવામાં આવ્યું ન હોવાથી તે દાન હજી પણ માન્ય (**valid**) રહે છે.

[૪૦૦૬-એફ]

૨. એ સ્વીકૃત હકીકત (**admittedly**) છે કે, પ્રસ્તુત વાદીઓને — ન તો દાન (**gift**) હેઠળ, ન તો સમાધાન (**compromise**) અને લવાદના ચુકાદા (**award**) હેઠળ — કોઈ પણ હિસ્સો આપવામાં આવ્યો ન હતો. આવા સંજોગોમાં, વાદીઓ મિલકતમાં કોઈ પણ હિસ્સાનો દાવો કરી શકે નહીં.[૪૦૦૭]

૩. ચંદર મોહનની વિધવા, રમા દેવી, ને તકરારી મકાનમાં તેણીના *જીવનકાળ દરમ્યાન (during her lifetime)* રહેવાની પરવાનગી આપવામાં આવે છે, પરંતુ *મિલકત ઉપર કોઈ હક્ક-માલિકી (title) ધરાવ્યા વિના.*[૪૦ **IB-C**]

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડિક્શન. ૧૯૭૩ની સિવિલ અપીલ નંબર ૫૫૮

૧૯૬૨ના આર. એફ. એ. નંબર ૩૬-ડીમાં દિલ્લી હાઈકોર્ટના ૨.૫.૧૯૭૨ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા વતી એ. બી. રોહતગી અને બી. પી. મહેશ્વરી.

પ્રતિવાદીઓ માટે ઓ. પી. વર્મા.

કોર્ટનો ચુકાદો રંગનાથ મિશ્રા, જસ્ટિસ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

પ્રમાણપત્ર દ્વારા આ અપીલપ્રતિવાદી નંબર એલ દ્વારા કરવામાં આવી છે અને ઘરની વહેંચણી અને અન્ય સંબંધિત રાહત માટેના દાવામાં હાઈકોર્ટના ઉલટાવી દેવાના હુકમ સામે નિર્દેશિત કરવામાં આવે છે. ટ્રાયલ કોર્ટે દાવો ફગાવી દીધો હતો પરંતુ ઉચ્ચ અદાલતે શોધી કાઢ્યું છે કે વાદીઓ તેમના દ્વારા દાવો કરાયેલા બે તૃતીયાંશ હિસ્સાની સામે એક તૃતીયાંશ હિસ્સો મેળવવા માટે હકદાર હતા અને તેના માટે હુકમનામું આપ્યું હતું. પ્રતિવાદી નંબર ૧ જે કહે છે કે વાદીને દાવો ગૃહમાં કોઈ રસ નથી તેણે અપીલ હુકમનામું પડકાર્યું છે.

સ્વીકાર્યું કે વિવાદમાં રહેલું ઘર ચંદ્ર મોહનનું હતું.૨૯.૬.૧૯૩૭ પર.૭ તેણે તેના ભાઈના પુત્ર જ્ઞાન ચંદની તરફેણમાં તેની ભેટ આપી હતી, પરંતુ ૮.૧૨.૧૯૩૭ પર ભેટ આપવા માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો.તે દાવાને ૩૧.૫.૧૯૩૮ તારીખની અરજી દ્વારા વાદીના વકીલની મધ્યસ્થતા માટે મોકલવામાં આવ્યો હતો અને મધ્યસ્થીએ પક્ષો વચ્ચેના સમાધાનના આધારે ૨૦.૬.૧૯૩૮ પર પોતાનો ચુકાદો આપ્યો હતો જેને તેમણે પારિવારિક સમાધાન તરીકે ગણ્યો હતો.તે ૪ દિવસે કોર્ટ દ્વારા એવોર્ડ સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ એક હુકમનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું.

હુકમનામા હેઠળ, ચંદ્ર મોહનને તેમના જીવનકાળ દરમિયાન આનંદનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો હતો.જ્ઞાન ચંદ (પ્રતિવાદી નંબર ૧) અને જે. મોહિન્દર મોહનના પુત્રો, ચંદ્ર મોહનના અન્ય ભાઈને મળીને એક તૃતીયાંશ હિસ્સો મળ્યો હતો.બાકીનો એક તૃતીયાંશ હિસ્સો દાતા પત્નીની પુત્રી તારાવતીને આજીવન વ્યાજ સાથે અને તેના પછી સંપૂર્ણપણે તેના પુત્રને આપવામાં આવ્યો હતો.

પોર્પરટીના સંદર્ભમાં મુકદ્દમાનો બીજો રાઉન્ડ જૂન ૧૯૫૩ માં મોહિન્દર મોહનના ત્રણ એસ. બી. એન. દ્વારા ગૃહમાં તેમના એક તૃતીયાંશ હિસ્સાનો વિશિષ્ટ કબજો અને હિસાબની માંગણી સાથે શરૂ થયો હતો.ચેકર કારકિર્દી પછી, આ મુકદ્દમાને ૧૯૫૮ના હાઈકોર્ટના આર. એસ. એ. નંબર ૬૧-ડીના ચુકાદા દ્વારા અંતિમ મહોર મળી હતી.ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે ત્રણ અરજદારો

તેઓ મિલકતમાં હિસ્સો મેળવવા માટે હકદાર ન હતા.

બીજા તબક્કાના મુકદ્દમાના નિકાલ પછી તરત જ, રમા દેવી અને તેમના પુત્ર રવીન્દ્રએ ચંદ્ર મોહનની વિધવા અને પુત્ર હોવાનો દાવો કરીને મિલકતમાં બે તૃતીયાંશ હિસ્સો અને અન્ય આનુષંગિક રાહત સાથે તેના ભાગલા માટે દાવો કર્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે તારણ કાઢીને દાવો ફગાવી દીધો:•

૧. રમા દેવી ચંદ્ર મોહનની પત્ની હતી અને રવીન્દ્ર – તેમના પુત્ર;

૨. મુકદ્દમાના બીજા રાઉન્ડમાં હાઈકોર્ટના ચુકાદાએ વર્તમાન દાવાને અવરોધિત કર્યો ન હતો;

૩. આ ચુકાદો રદબાતલ હતો અને ભેટ કાર્યરત હતી અને તેના હેઠળ, વાદીઓને કોઈ હિસ્સો આપવામાં આવ્યો ન હતો, તેથી તેમને વિભાજન માટે દાવો કરવાનો કોઈ અધિકાર નહોતો.

હાઈકોર્ટ ટ્રાયલ કોર્ટ સાથે સહમત ન હતી કે એવોર્ડ ખરાબ હતો અને ભેટ સંચાલિત હતી. તેમાં જાણવા મળ્યું કે વાદી પાસે એક તૃતીયાંશ હિસ્સો હતો અને તેણે તે હદ સુધી દાવો કર્યો હતો. પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા કરવામાં આવેલી આ અપીલ આ ઉલટાવી દેવાના હુકમની વિરુદ્ધ છે.

અમારા મતે, ઉચ્ચ અદાલતે એવું માનવું ખોટું હતું કે વાદીનો મિલકતમાં હિસ્સો હતો. ખૂબ જ પ્રથમ મુકદ્દમામાં જ હુકમનામું સમાધાન પર આધારિત ચુકાદાના આધારે પારિવારિક સમાધાનની પ્રકૃતિમાં હતું. એવી માન્યતા આપવાનું કોઈ વાજબીપણું નથી કે જે ભેટ તેના વિષયના સંદર્ભમાં શીર્ષકની રચના કરે છે, એટલે કે ઘર, એકબીજાથી અલગ હતા;

તે જ રીતે ટ્રાયલ કોર્ટનો મત ખોટો હતો કે સમાધાન, એવોર્ડ અને હુકમનામું હોવા છતાં, ભેટ હજુ પણ માન્ય રહી છે કારણ કે તેને અલગ રાખવામાં આવી નથી.સ્વીકાર્યું છે કે ભેટ હેઠળ અથવા સમાધાન અને એવોર્ડમાં વર્તમાન વાદીઓને કોઈ હિસ્સો આપવામાં આવ્યો ન હતો.આવા સંજોગોમાં, વાદી પ્રોઈટીમાં કોઈ પણ હિસ્સાનો દાવો કરી શકતા નથી.વાદીની તરફેણમાં એક તૃતીયાંશ હિસ્સો મેળવવા માટે હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલ તર્ક કાયદામાં કે તથ્યો પર માન્ય નથી.બીજી અપીલમાં હાઈકોર્ટના ચુકાદાની ચોકસાઈની તપાસ કરવી આ તબક્કે યોગ્ય નથી.

વિજય કુમાર તારાવતીનો પુત્ર ન હોવાનું સૂચવવા માટે વાદી-પ્રતિવાદીઓ વતી અપીલની સુનાવણી દરમિયાન સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.જે સોગંદનામું હકીકતના પ્રશ્નને ફરીથી ખોલવા માંગે છે તે આ તબક્કે સ્વીકારી શકાતું નથી.વાદી પાસે કોઈ હક નથી અને તેથી, ઉચ્ચ ન્યાયાલયના આદેશ મુજબ તે ગૃહમાં એક તૃતીયાંશ હિસ્સો મેળવવા માટે હકદાર રહેશે નહીં.અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે અને વાદીનો દાવો રદ કરવો પડે છે.અમે હાઈકોર્ટના ચુકાદાને રદિયો આપીએ છીએ અને ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને એ નિર્દેશ સાથે પુનઃસ્થાપિત કરીએ છીએ કે પક્ષો સમગ્ર સમય દરમિયાન પોતાનો ખર્ચ ઉઠાવશે.

રમા દેવી ચંદ્ર મોહનની વિધવા હોવાનું જાણવા મળ્યું છે અને રવિન્દ્ર મોહન પુત્ર છે.પુરાવા દર્શાવે છે કે તે બંને આ ઘરમાં રહેતા હતા.અમારું માનવું છે કે-તે યોગ્ય છે કે રમા દેવીને તેમના જીવનકાળ દરમિયાન આ મકાનમાં મિલકતની માલિકી વિના રહેવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ.જો રમા દેવી માટે રહેણાંક ભાગ આજની તારીખથી છ મહિનાની અંદર સૌહાર્દપૂર્ણ રીતે કોતરવામાં ન આવે, તો તેણી માટે તે માન્ય ટ્રાયલ જજ સમક્ષ અરજી કરવા

માટે ખુલ્લું રહેશે કે તેણીના જીવનકાળ દરમિયાન કોઈ પણ રીતે અલગતાના અધિકાર વિના તેણીના જીવન માટે ઘરનો વાજબી ભાગ કોતરવામાં આવે.

એ. પી. જે.

અપીલને મંજૂરી અપાઈ.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.